

Protocol

dalla radunonza generala dalla CGS dils 26-11-2014, 14.15 en casa da scola ell'aula a Trun.

approbaus ella rg dils 25-11-2015

1. Beinvegni

Francestg Friberg arva la sesida, fa beinvegni e surdat il plaid a David Flepp per entginas informaziuns sur "La Plema d'aur" e "La valischa viandonta"

2. Preschientscha

PresentAs:

mira gliesta da presenza

Perstgisas:

Lorenz Alig, dep. cg
Heinrich Berther, dep. cg, cfc
Renata Bott, fautura
Giusep Bundi, comm.
Patricia Caduff, comm.
Martin Candinas, cuss. naz.
Mario Cavigelli, cuss. guv.
Gian-Paolo Curcio, dir. sapgr
Johannes Flury, ant. dir. sapgr
Gian-Peder Gregori, docent sap
Matthias Grünert, prof. uni Friburg
Florentina Camartin, ant. insp.

Vigeli Jacomet, insp.
Martin Jäger, cuss. guv.
Linard Martinelli, cgl
Mevina Puorger, docenta uni Turitg
Clà Riatsch, prof. uni Turitg
Gabriela Tomaschett, dep. cg
PetraUuffer, cggc
Scola Trin
Margrit Darms, dep. cg
Marcus Caduff, dep. cg
Simon Bergamin, comm. cuss. scola
Monika Wakelin, comm.

3. Protocol radunonza generala 2013 ed approbaziun

Il protocol vegn approbaus senza midadas cun in applaus.

4. Rapport presidial ed approbaziun

Francestg presenta cuortamein la suprastonza. El menziunescha che la suprastonza hagi giu 7 sesidas. Plinavon resumescha Francestg siu rapport annual ch'el ha formulau sin 10 paginas per mauns dalla radunonza generala. El entra sin divers puncts pli detagliadamein cun agid da cavazzins sin ina presentaziun. Il rapport ei allegaus.

Conferenza generala Surselva - CGS

Aluis Hosang sutametta il rapport presidial alla votaziun. Ina approbaziun unanima ei il resultat.

5. Rapport center didactic online ed approbaziun

Yvonne Gienal relata sur da sia lavur cun CEDID. Il fatg ch'il center existi aunc ei buca pli aschi presents a mintga presentA en sala. 95 persunas telecarghien enzatgei mintga meins.

6. Rapport dalla cassiera e dils revisurs ed approbaziun dil quen

Nossa cassiera Catarina Steger presenta il quen. Ei dat neginas damondas. Curdin Caduff propona alla radunonza d'approbar il quen, quei che quella fa lu era senza discussiun.

7. Propostas dallas commembras/dils commembers:

Adrian Cathomas engrazia en num dalla Pro Idioms per ils 3000 francs a favur dil mied Access.

Conradin Klais fa la proposta da discutir l'idea dad idemnisar la lavur dalla suprastonza dalla CGS cun ina contribuziun da basa per sesida sper las spesas.

- a)* Disc cumpact matematica
Tarcisi Hendry presenta cuortamein la proposta che preveda ch'il cantun Grischun edeschi era il disc cumpact per il mied da matematica els idioms e buca mo per rg.
Carin Cadruvi fa attent da coordinar la damonda al cantun cun la CGL.
- b)* Midada da num
La radunonza approbescha la midada da num (CGRS → CGS) unanimamein. Da niev secloma la conferenza pia. **Conferenza generala Surselva.**
- c)* Di da romontsch da cuminonza
La suprastonza damonda la radunonza generala la lubientscha d'astgar perseguitar vinavon l'idea da realisar in gi romontsch da cumminonza cun las autras conferenzas generalas romontschas el proxim futur. Ils presents e las presentas sustegnan quella idea.

8. Orientaziuns

- Presentaziun dil niev cudisch „Sigisbert en Rezia“
entras Tarcisi Hendry, Esther Hendry e Linus Flepp. Il recav mondi cumpleinamein alla claustra da Mustér

- Niev collaboratur dalla LR per la Surselva
Conradin Klaiss, il successur da Conrad Cadonau, se presenta. El fa attents sin in questiunari che duei vegnir mess online proximamein e gidar la Ligia Romontscha d'elaborar il concept "scola romontscha futura".
- Dis da formaziun da romontsch el rom dils cuors da stad 2015 alla SAP
Esther Krättli informescha davart la formaziun da romontsch che duei vegnir instradada il 2015 alla SAP. Gian Peder Gregori hagi sviluppau in program cun treis petgas tematicas:
 - normas, sintaxa, grammatica
 - cumpetenz linguistica
 - promoziun da luntgatg en scola romontscha
- www.plat-on.ch
Differentes mieds seigien vegni publicai sin quella plattafuorma.
Viver el Grischun e Filtric per exempel.
- Inspecturat
Alexi Nay relata sur dalla lavur digl inspectorat:

Era ils inspecturs cumbattien per buns mieds d'instrucziun, denton plitost davos las culissas.

Las differentas fusiuns da vischnauncas en Surselva fatschentien era igl inspecturat. Aschia per exempel la gronda fusiun da *Ilanz/Glion* ni era la fusiun da *Obersaxen-Mundaun*.

In problem alarment seigi la gronda munconza da persunas d'instrucziun romontschas per il scalem superiur.

14 studentas e students vegnien a finir il 2015 la scola aulta da pedagogia a Cuera.

Ina finamira principala dalla instrucziun da romontsch stoppi bein esser ch'il scolar hagi aunc adina plascher dil lungatg romontsch alla fin dils onns obligatorics da scola.

9. Program da lavur ed approbaziun

La lavur dalla suprastanza dalla CGS duei secocentrar sin ils suandonts puncts:

- mieds d'instrucziun
- plan d'instrucziun 21
- celion
- cedit

Conferenza generala Surselva - CGS

- contacts uniuns ed instituziuns
- fegl scolastic
- fremdsprachen-initiative
- pagina d'internet e logo
- cuors duront igl onn (moodle, ...)
- cumpetenz linguistica
- di da romontsch 2015

Il program da lavur suranumnau che Francestg presenta alla radunonza vegn approbaus unanimamein.

10. Elecziuns

Manuela Cadalbert remplazza Curdin Caduff sco revisura da quen.

11. Fixaziun dalla contribuziun annuala

La contribuziun annuala vegn fixada sin 30.00 francs sco igl onn vargau.

12. Varia

- Patricia Cadruvi presenta cuortamein il cudisch da cuschinar electronic "mintgin_cuschin".
- Roger Tuor propona alla suprastanza d'elavurar in regulativ da finanzas che duei vegnir tractandaus a caschun dalla proxima radunonza generala il 2015.
- Aluis Hosang lai lignar la raspada tgi ch'il hosp da surprisa savessi esser cun furnir mintgamai dapli informaziuns.
- Ursina Giger sepresenta cun 2 musicists, in allas tastas ed ina al bass. La band delectescha ils presents cun entgins tocs.

Fin dalla radunonza ca. allas 16.30

igl actuar
Pieder Antoni Halter

Annexa: - Rapport presidial 2014 da Francestg Friberg

CGRS

Rapport presidial

per mauns dalla radunonza generala dils 26 da november 2014

Aunc il november 2011 ha la nova suprastonza entschiet sia lavur. A caschun da sia emprema sesida che ha giu liug ils 06.01.2014 ei la suprastonza seconstituida:

- Catarina Steger, cassiera
- Andrea Monn, assessura (administraziun adressas, pagina d'internet)
- Aluis Hosang, vicepresidente
- Pieder Antoni Halter, actuar
- Francestg Friberg, president (sulet post staus fixaus a caschun dalla radunonza generala dils 20.10.2014)

Ils 24 da fevrer 2014 ei la surdada denter la suprastonza veglia e la nova succedida. Alla sesida che ha giu liug a Glion ein las suandontas personas stadas dalla partida:

Suprastonza veglia: Catrina Livers, Rino Darms

Suprastonza nova: Catarina Steger, Francestg Friberg

El decuors digl onn ei occurriu quei che suonda.

1. Sesidas da suprastonza

La suprastonza dalla CGRS salva el decurs digl onn siat sesidas: 06.01.2014, 17.02.2014, 05.04.2014, 05.06.2014, 10.09.2014, 12.11.2014. La proxima e davosa ha liug ils 25.11.2014.

2. Plan d'instrucziun 21

In dils temas centrals digl onn passau ei stau il plan d'instrucziun 21 (PI21).

La consultaziun dil PI21 haveva cuzzau naven da fin zercladur 2013 tochen ils 31 d'october 2013. Il fatg ch'il temps da consultaziun ha muntau mo quater meins, e lu aunc plazzaus sur stad, ha giu procurau per critica tier commembers dalla CGRS.

A caschun dad ina radunonza extraordinaria dils 30.09.2013 haveva la CGRS giu deliberau in scriver cul num „Posiziun tiel plan d'instrucziun 21 pertuccont il rumantsch grischun“. En quei scriver ha la CGRS dilucidau siat puncts, mussond tgei che seigi acceptabel e tgei buca quei che pertucca l'applicaziun dil rumantsch grischun (rg). Alla fin dil scriver ha la CGRS fatg treis pretensiuns al DECA resp. al cantun Grischun pertuccont il PI21. Sper la CGRS hagian – tenor indicaziuns dil cantun – aunc 43 ulteriuras instituziuns politicas e culturalas priu posiziun criticamein concernent il PI21, en tut special davart l'applicaziun dil rg.

Conferenza generala Surselva - CGS

En connex cul tema PI21 ha il president dalla CGRS publicau el Fegl scolastic grischun digl uost 2014 in artechel cul tetel „Il plan d'instrucziun 21 ed il rumantsch grischun; La posiziun dalla Conferenza generala romontscha sursilvana“.

Il 07.11.2014 ei vegniu publicau ch'ils directurs dils departaments d'educaziun hagien dau liber il PI21. Quei munta ch'ils differents cantuns san ussa decider mintgin sez davart l'introducziun dil PI21 tenor ils agens tschentaments.

La lavur dallas proximas jamnas vegn ad esser da studegiar danovamein il PI21 repassau per eruir condanavon che las pretensiuns dalla CGRS inoltradas al DECA il settember 2013 ein vegnidas risguardadas, sco era schebein las leschas ed ordinaziuns cantunalas e communalas concernent l'applicaziun dils idioms e rumantsch grischun vegnan suandadas.

3. Mieds d'instrucziun

In ulteriur tema central ei stau ils mieds d'instrucziun.

Sin incarica dil Departament d'educaziun, cultura e protecziun digl ambient (DECA) ha la Scola Aulta Pedagogica (SAPGR) realisau il 11.09.2013 in luvratori davart il tema „Mieds d'instrucziun romontschs – εμπrem lungatg“. Envidai ein stai: las treis conferenzas scolasticas, la LR, la SR, la UdG, la URGC, il DECA, igl inspectorat, la Casa editura per mieds d'instrucziun dil cantun Grischun, la SAPGR, auturAs ACCESS, auturAs mieds da lungatg en rg, auturAs mieds d'instrucziun „privats“, Pro Idioms, persuna experta per la didactica εμπrem lungatg, persunas expertas per scolas bilinguas, singulas scolastas/singuls scolasts che han luvrau cun ils differents mieds d'instrucziun.

Ella suranumnada „Posiziun tiel plan d'instrucziun 21 pertuccont il rumantsch grischun“ deliberaus a caschun dalla radunonza generala extraordinaria dils 30.09.2013 (cf. sura: „Plan d'instrucziun 21“) ei era vegniu fatg pretensiuns concernent ils mieds d'instrucziun idiomatics: „Nus pretendin ils mieds da scola necessaris ord vesta romontscha per contonscher las finamiras dil plan d'instrucziun 21, quei tenor las urgenzas che semanifesteschan el sondadi fatgs dalla Pro Idioms igl onn 2012 tier las scolas romontschas dalla Surselva. La situaziun dils mieds d'instrucziun en sursilvan ei alarmonta. Igl ei necessari dad agir immediatamein. La realisaziun da tut ils mieds d'instrucziun necessaris ei realisabla enteifer cuort temps, priu ch'ei vegni iu novas vias sco quei che la Pro Idioms muossa cul mied d'instrucziun ACCESS.“

Il 19 da november 2013 ha la Regenza grischuna deliberau in decret incaricand il cau dil DECA:

- da schar elaborar la SAPGR in concept per ils mieds d'instrucziun idiomatics
- d'elaborar in concept per la Fibla els idioms puter, vallader e sutsilvan

Il termin pil concept detagliau per mieds d'instrucziun idiomatics ei definit el decret cun fin matg 2014.

Il termin pil concept detagliau per la Fibla en puter, valladra e sutsilvana ei definit el decret cun fin uost 2014.

Conferenza generala Surselva - CGS

Cul datum dils 29.11.2013 dat dil DECA l'incumbensa alla SAPGR d'elaborar in concept general pils mieds d'instrucziun els idioms sursilvan, sutsilvan, puter e vallader.

Il 27 da november 2013 ei la suprastanza dalla CGRS vegnida contactada da Johannes Flury, directur dalla SAP e meinaproject pil niev concept per mieds d'instrucziun romontschs, culla damonda da separticipar ad ina grupp che duess elaborar il concept numnau. Sper la CGRS ein la Conferenza rumantsch Grischun central, la Conferenza generala Ladina, la Pro Idioms Engiadina e la Pro Idioms Surselva, sco era igl inspectorat da scola vegni envidai da separticipar.

La grupp ei alla finfinala secumponida dallas suandontas personas: Johannes Flury (menader dalla grupp), Linard Martinelli (representant CGL), Bettina Dasoli-Nicca (representanta GRGC, Francestg Friberg (representant CGRS), Chatrina Urech (representanta PIE), Adrian Cathomas (representant PIS), Alexi Nay (representant inspectorat), Manfred Gross (expert SAP), Eveline Giossi (protocollista SAP).

En sis sesidas – da quei in di da lavur da cuminonza – ha la grupp sviluppu el decuors dil schaner tochen matg 2014 il concept per mieds d'instrucziun romontschs. Ultra dallas sesidas ei ina pulita part dalla lavur vegnida realisada cun contacts intensivs per mail. Per la fin da matg 2014 ha la grupp surdau punctualmein il concept general al DECA. Aunc il zercladur 2014 accepta il DECA il concept e formulescha ina damonda alla Regenza per prender ina decisiun. Ils 08 da fenadur 2014 decida la Regenza grischuna da surdar alla SAPGR il mandat per la realisaziun dall'empres fasa „Mieds d'instrucziun idiomatics“, vul dir per l'elaboraziun d'in concept detagliu per in mied d'instrucziun da lungatg.

Per l'elaboraziun da quei concept detagliu per in mied d'instrucziun da lungatg ei vegniu formau las duas suandontas gruppas:

- grupp da lavur che elaborescha il concept detagliu per il mied da lungatg
- grupp da pilotadi che accompogna la grupp da lavur

Las suandontas gruppaziuns ein stadas envidadas da separticipar: Conferenza generala ladina (CGL), Conferenza rumantscha grischun central (CRGC), Conferenza generala romontscha sursilvana (CGRS). Plinavon eis ei vegniu envidau ina persuna per la didactica sco era ina persuna per la digitalisaziun. Tuttas instituziuns e personas stadas dumandadas han segirau lur participaziun.

Cumposiziun persunala grupp da lavur:

Manfred Gross (SAP, menader dalla grupp da lavur concept detagliu), Linard Martinelli (representant CGL, scalem superieur), Chatrina Urech (representanta CGL, scola primara, scola bilingua), Tarcisi Hendry (representant CGRS, scola primara), Francestg Friberg (representant CGRS, scalem superieur), Margret Häusermann-Nicca (representanta CRGC, per la Sutselva), Rico Cathomas (cussegliaziun didactica e metodica), digitalisaziun: Adrian Cathomas, Marc Thoma.

Conferenza generala Surselva - CGS

Cumposiziun persunala gruppa da pilotadi:

Johannes Flury (ant. rectur SAP, menader), Josy Marie Künzler (representanta DECA), Rahel Seraina Schreich (representanta CGL), Conradin Klaiss (representant CGRS), Petra Uffer (representanta CRGC).

Il termin per l'elaboraziun dil concept detagliau per il mied da lungatg ei ils 31 da schaner 2015.

Cun datum dils 17 d'october 2014 ha la gruppa da lavur inoltrau in rapport intermediar. Quel ha anflau buna accoglientscha tier la gruppa da pilotadi.

La collaboraziun ella gruppa da concept ei fetg buna. L'atmosfera ei emperneivla, il clima da lavur ei positivs ed ei adina orientaus a sligiazions.

La roda vegn buca inventada da niev. Ins sebasea per ina buna part sin concepts e material d'instrucziun existents. Mo aschia eis ei insumma pusseivel d'elaborar in concept detagliau en aschi cuort temps.

Dapi il schaner 2014 tochen oz ha giu liug en tut 12 sesidas da gruppa alla SAPGR en connex culs mieds d'instrucziun.

La lavur cuntinuescha. Va tut en uorden, vegn il concept detagliau terminaus ed inoltraus al DECA fin schaner 2015.

En connex cul tema mieds d'instrucziun ha il president dalla CGRS publicau el Fegl scolastic dil fevrer 2014 in artechel cul tetel „La genesa dil niev mied da matematica – e la situaziun pertuccont ils ulteriurs mieds en Surselva“.

Fibla: A caschun digl inscunter ella SAPGR dils 11.09.2013 cul tema „Mieds d'instrucziun romontschs – emprem lungatg“ organisaus dalla SAPGR sin incarica dil DECA (cf. era sura concernent „Mieds d'instrucziun“!), ei vegniu communicau che la cuntentientscha dalla Fibla sursilvana actuala (Fibla Caduff/Flepp) seigi buna. Quella constataziun ei era vegnida fatga el sondadi dalla Pro Idioms Surselva digl onn 2012.

Essend la situaziun ell'Engiadina ed ella Sutselva nuncuntenteivla, ha la Regenza grischuna deliberau (sco menziunau survart) ils 19 da november 2013 in decret incaricond il cau dil DECA d'elaborar in concept per la Fibla pils idioms puter, vallader e sutsilvan. Il termin pil concept detagliau per la Fibla en puter, vallader e sutsilvan ei staus definius el decret dils 19.11.2013 cun fin uost 2014.

Ils 20 d'october 2014 ha la Regenza grischuna incumbensau la SAP d'elaborar ina fibla nova pils idioms vallader, puter e sutsilvan. Per l'elaboraziun ein Esther Krättli e Mirta Nicolay vegnidadas incumbensadas. Ellas meinan il project e vegnan accumpignadas dad Ursula Rickli, l'autura dil mied d'alfabetisaziun „Leseschlau“. Pils idioms vegnan ellas aunc sustenidas da scolastas dil scalem bass.

Conferenza generala Surselva - CGS

Per igl onn da scola 2015/16 ei planisau ina fasa d'evaluaziun. Il zercladur 2015 ha liug ina scolaziun duront la quala scolastas e scolasts interessai vegnan introduci ella metoda dalla fibla nova. Els san entscheiver a luvrar cul material dalla fibla nova gia gl'onn da scola vegnent. Il material vegn lura evaluaus ed adattaus duront gl'onn da scola. La versiun definitiva dalla fibla ei previda per l'entschatta digl onn da scola 2016/2017.

Il punct da partenza dalla fibla nova ei il lungatg discuriu e buc – sco tier las fiblas „tradiziunalas“ – la letra. La metoda sebase sil mied d'instrucziun „Leseschlau“ che metta gronda peisa alla scolaziun dalla competenza fonologica e che sensibilisescha e scolescha en ina emprema fasa oravontut l'udida. L'occupaziun intensiva culs suns dils plaids sensibilisescha ils affons per las particularitads dalla pronunzia digl idiom e renda attents els allas differenzas denter ils auters lungatgs da lur mintgadi. Aschia dess vegnir schaffiu ina buna basa per la lavur cullas letras, las qualas vegnan introducidas pér cura ch'ils affons sesentan segirs al nivel fonetic.

La damonda che setschenta uss ei schebein la Surselva duei star tier la Fibla da Caduff/Flepp, ni schebein ins vul tuttina ina nova Fibla sco l'Engiadina e la Sutselva.

Tenor las indicaziuns dil DECA dil november 2014 vegni ina reediziun cun retuschas dalla Fibla Caduff/Flepp buca en damonda. Il niev concept per mieds d'instrucziun romontschs elaboraus dalla grupp da concept sut l'egida da J. Flury, acceptaus dil DECA il zercladur 2014, seigi unitars.

A caschun dil Di da romontsch 2014 (bloc 4) duei la damonda vegnir dilucidada el ravugl dallas scolastas e dils scolasts dil scalem bass, schebein ins vul restar tier la Fibla actuala (senza la pusseivladad da retuschar), ni schebein ins vul tschentar la damonda al cantun da realisar ina Fibla nova sco previu per vallader, puter e sutsilvan.

4. Center linguistic online (CELION)

A caschun dalla radunonza generala dalla CGRS dil november 2012 han las commemoras ed ils commembers approbau la proposta dalla suprastanza da vuler elaborar ed installar – ensemen cullas autras duas conferenzas romontschas, ed en collaboraziun culla SAP – in center linguistic online.

Il 27.11.2013 ha il DECA disponiu da sustener finanzialmein CELION per la fasa da svilup limitada da 2014 tochen 2015 culla summa da 66.500.—frs. Davart ina eventuala cuntinuaziun dil sustegn finanziel naven dil 2016 decida il DECA suenter il rapport cocernent la fasa da svilup che ha da vegnir inoltraus entochen ils 31.10.2015.

El decuors da quels dus onns ei CELION ussa vegnius elaboraus ed installaus. La publicaziun ha giu liug la stad 2014. Dapi lu sa pia mintga scolasta e mintga scolast far diever da CELION.

Il portal www.celion.ch ha la finamira da porscher allas scolastas ed als scolasts romontschs in sustegn linguistic professional, e quei en tut ils idioms ed en rumantsch grischun. Las scolastas ed ils scolasts san inoltrar lur texts e survegnan silsuenter in resun

Conferenza generala Surselva - CGS

linguistic qualificau. Excluei ina valetaziun didactica approfondada. Plinavon sa era vegnir tschentau damondas linguisticas sur CELION.

Il material didactic che vegn lectoraus sur CELION vegn mess a disposiziun a tuttas scolastas ed a tuts scolasts – sche autorisau dalla singula autura/dil singul autur – el Center didactic romontsch online (CEDID).

Specificamein per ils basegns dil vallader ei previu d'implementar supplementarmein in portal „Normaziun e standardisaziun dal vallader“ che duei survivir ad elaborar propostas ortograficas e grammaticalas per mauns dallas scolastas e dils scolasts.

Ultra da quei ha CELION l'incumbensa dil cantun dad incorporar il material che secatta sin il Sharepoint (material en rg).

5. Center didactic romontsch online (CEDID)

CEDID ei il Center didactic romontsch online ch'ins anfla tier educa.ch. Il center – ch'ei dat dapi igl onn 2009 – porscha la pusseivladad a scolastas e scolasts da scargar material d'instrucziun elaborau da collegas, sco secapescha era da deponer agen material didactic. Il material didactic ei classificaus tenor idioms e rg, tenor roms e classas. Il material secumpona da fegls da lavur singuls, luvratoris, retschas da lecziuns, texts cuorts cun damondas e rispostas etc.

Il 03.11.2014 ha giu liug ina sesida denter la menadra da CEDID, Yvonne Gienal, Manfred Gross dalla SAP ed il president dalla CGRS. Igl intent digl inscunter ei staus da mirar d'eliminar parallelitads denter las differentas plattafuormas digitalas, da sviluppar collaboraziuns ed effects sinergetics. A caschun dalla sesida ei era vegniu discussiunau dad organisar in inscunter denter ils presidents dallas treis conferenzas e da perits dall'informatica per haver endamen schebein ins savess sviluppar in concept per ina plattafuorma digitala cumplexsiva la quala fuss il tetg pils differents portals digitalis. In'ulteriura idea ch'ei vegnida sviluppada ei quella che material vegniu inoltrau tier CELION per schar lectorar savess vegnir mess el CEDID, sche l'autura/igl autur giavischa ni lubescha ei.

6. Contacts cun ulteriuras uniuns ed instituziuns

El decuors digl onn ha giu liug numerus ulteriurs contacts – denter auter era sesidas – cun differentas uniuns ed instituziuns da semglient gener sco la CGRS, culla finamira da sviluppar collaboraziuns e sinergias: Conferenza Rumantscha Grischun Central (CRGC), Conferenza Generala Ladina (CGL), Lehrer Graubünden (LEGR), Lia Rumantscha (LR), Scola Aulta Pedagogica dil cantun Grischun (SAPGR), Universitads da Friburg, Turitg, Geneva, Casa Editura Rumantscha (CER).

Quels contacts empusti e tgirai duront igl onn ora ein stai fetg fritgeivels. La part da formaziun dil Di da romontsch 2014 (pia digl avonmiezdi) ei carschida gest ord quellas activitads ed ord quels contacts, medemamein l'idea da egl avegnir forsa realisar per ina gada in Di da romontsch da cuminonza denter las treis conferenzas.

7. Fegl scolastic grischun

Il Fegl scolastic grischun cumpara 6 gadas ad onn. Las treis conferenzas romontschas ein envidadas da scriver mintgamai in artechel, aschia che mintga conferenza vegn en tur duas gadas, la CGRS mintgamai per la numra dil fevrer e digl uost. Giavischau eis ei da scriver davart il tema che vegn daus avon. Pusseivel eis ei denton era da scriver in artechel independent dil tema.

Aschia ha il president dalla CGRS publicau ils suandonts dus artechels igl onn 2014:

- tiel tema „Matematica“ dil fevrer 2014: „La genesa dil niev mied da matematica – e la situaziun pertuccont ils ulteriurs mieds en Surselva“
- tiel tema „Cumpetenzas“ digl uost 2014: „Il plan d’instrucziun 21 ed il rumantsch grischun; La posiziun dalla Conferenza generala romontscha sursilvana“

8. Fremdsprachen-Initiative

La „Fremdsprachen-Initiative“ ei vegnida surdada alla Canzlia dil cantun Grischun ils 27 da november 2013. Il text d’iniziativa secloma: „In der Primarschule ist nur eine Fremdsprache obligatorisch, je nach Sprachregion ist dies Deutsch oder Englisch.“ La suprastonza dalla CGRS ha tematisau l’iniziativa a caschun da duas da sias sesidas, senza denton prender ina posiziun. Jeu allegheschel tuttina enzacontas ponderaziuns ord vesta romontscha: La secunda part dil text d’iniziativa („..., je nach Sprachregion ist dies Deutsch oder Englisch.“) ei fetg brisanta, gie problematica, ord optica romontscha (e taliana): Scolars da lieunga tudestga havessen engles naven dalla 3. classa primara. Scolars romontschs (e talians) havessen engles pér naven dalla 7. classa, ni facultativamein naven dalla 5. classa primara. Orda quei seresultassen problems organisatorics, finansials, mo era embrugls quei che pertucca examens d’admissiun, e surtut gronds disavantatgs pils scolar romontsch alla fiera da plazzas d’emprendissadi e da plazzas da lavur in summa, havend il scolar tudestg gie in avantatg da scolaziun d’engles da quater onns en cumparegliaziun cul scolar da lieunga romontscha (e taliana).

9. Pagina d’internet CGRS e logo

El decuors digl onn ha la suprastonza sviluppu ensemen cun in collega scolast, Gion Tenner, ina pagina d’internet culla domain www.cgrs.ch.

La pagina d’internet ha oravontut las suandontas funcziuns:

- presentaziun dalla CGRS
- indicaziuns da contacts, p.ex. culla suprastonza, cullas autras conferenzas romontschas, cun autras uniuns da semegliont scopo
- portal d’informaziun davart las activitads dalla CGRS las pli impurtontas
- portal per s’annunziar pil Di da romontsch
- liug da publicaziuns, sco p.ex. davart il proxim „Di da romontsch“, novas decisiuns politicas, resultats da sondadis etc.
- arhiv, p.ex. per statuts dall’uniun, protocols da radunonzas, historia dalla CGRS etc.

Conferenza generala Surselva - CGS

La nova pagina d'internet renda gia fetg buns survetschs. El decuors digl onn proxim vegn la pagina sviluppada vinavon.

Plinavon ei era in logo per la CGRS en elaboraziun. Inaga sviluppau duei il logo vegnir applicaus ella comunicaziun.

10. Di da romontsch 2014

Gia a caschun dall'emprema sesida da suprastanza ei il Di da romontsch 2014 vegnius discussiunau. El decuors dalla primavera ei secristallisau in concept pigl avonmiezdi ch'ei ius en direcziun da sviluppar sinergias denter las differentas instituziuns romontschas da semegliant scopo sco la CGRS. Contactond differentas instituziuns per dumandar da separticipar al Di da romontsch 2014, eis ei semussau ch'il datum dils 19.11.2014 staus communicaus a caschun dil Di da romontsch da 2013 cunvegneva buca a different referents. Aschia ei il datum vegnius spustaus sils 26.11.2014.

Il program dil Di da romontsch 2014 secumpona da duas parts cun en tut 9 blocs. Igl avonmiezdi stat sut il motto „Impuls e sinergias“ e vul possibilitar d'eruir ils basegns e giavischs dils presents concernent la scola romontscha, sco era da promover ed intensivar collaboraziuns e sinergias denter la CGRS ed instituziuns da semegliant scopo. Il suentermiezdi sededichescha alla radunonza generala annuala.

11. Temas agl ur

Ulteriurs temas tangai plitost agl ur el decuors digl onn ein stai:

- cumpetenzia linguistica scolaras e scolars alla scola populara, studentas e students scolas medias, gimnasis, SAP, universitads, cumpetenzia linguistica scolastas e scolasts.
- scoletta romontscha a Glion
- propaganda per la professiun da scolasta romontscha/scolast romontsch

12. Engraziaments

Jeu admittel in cordial engraziament a mias cellegas ed a mes collegas da suprastanza Catarina Steger, Andrea Monn, Aluis Hosang e Pieder Antoni Halter per la gronda lavur prestada duront igl onn. La collaboraziun ei stada fetg buna, biala ed emperneivla. Plinavon engraziel jeu a tuttas e tuts ch'ei s'engaschai per la scola romontscha. Che las activitads dalla CGRS fretgien!

Francestg Friberg, president CGRS

Danis, ils 19 da november 2014

DI DA ROMONTSCH CGRS

26 da november 2014 Casa da scola Trun

08.10-08.30: Beinvegni (bloc 1) (el plenum grond → Sala da cultura)

- Beinvegni dil president dalla CGRS, preschientscha (gliesta che curescha)
- Infos generalas davart il di da romontsch
- Infos ed organisaziun pertuccont il gentar
- Beinvegni musical

08.30-10.00: Differents referats (bloc 2) (el plenum grond → Sala da cultura)

Informaziuns e presentaziuns davart:

- 08.30-08.45*: La Ligia Romontscha LR (Urs Cadruvi)
 - 08.45-09.00*: La Scola aulta pedagogica cantun Grischun SAPGR (Chantal Marti)
 - 09.00-09.15*: L'Universitad da Turitg (Renzo Caduff)
 - 09.15-09.30*: La Casa editura rumantscha CER (Anita Capaul)
 - 09.30-09.45*: Ils mieds d'instrucziun idiomatics (Manfred Gross)
 - 09.45-09.55*: Il Center didactic online CELION (Manfred Gross)
- *damondas dil public san vegnir tschentadas el bloc 5

10.00-10.30: Pausa (bloc 3) (el foyer e/ni giadora el pierti, secund l'aura)

- caffè e cornets (scolaras e scolars da Trun)

10.30-11.15: Excuors e discuors (bloc 4) (en 7 stanzas enteifer la scola)

- tenor ils scalems da scola → en tut. 7 scalems: ① scoletta; ② 1./2. primara; ③ 3./4. primara; ④ 5./6. primara; ⑤ superiura, scolas medias, universitads; ⑥ religiun ed etica; ⑦ textil ed economia.
Adatg: Pedagogia curativa e logopedia: serepartan els differents scalems tenor atgna schelta.
- Discuors davart ils referats presentai el bloc 2 (menau da mintgamai ina moderatura/in moderatur)
- Discuors davart auters temas actuals che fatschantan ils singuls scalems en connex culla scola romontscha e bilingua (menau da mintgamai la moderatura/il moderatur)

11.15-12.00: Rimnada dil discuriu el bloc 4 (bloc 5) (el plenum grond → Sala da cultura)

- las moderaturas/ils moderaturs presentan il discussiunau, era eventuals impuls, giavischs, eventualas damondas, discussiun
- ils referents prendan posiziun, rispundan ad eventualas damondas, discussiun

12.15-14.00: Gentar (bloc 6) (en differentas ustrias da Trun)

14.00-14.10: Informaziuns (bloc 7) (el plenum grond → Sala da cultura)

- davart „La Plema d'aur“ e „La valischa viandonta“ (David Flepp)

14.15-15.45: Radunonza generala (bloc 8) (el plenum grond → Sala da cultura)

- tractandas tenor ils statuts (cf. gliesta da tractandas!)

15.45-16.30: Hosp da sorpresa (bloc 9) (el plenum grond → Sala da cultura)

Parcadis:

- per circa 20 autos sin plaz scola
- per circa 10 autos avon la canzlia
- tiel plaz da ballapei resp. spel plaz da patinar
- visavi la Cuort Ligia Grischa

Radunonza generala, 26-11-2014, 14.15 ella Sala da cultura a Trun

Tractandas:

1. Beinvegni
2. Preschientscha
3. Protocol radunonza generala 2013 ed approbaziun
4. Rapport presidial ed approbaziun
5. Rapport center didactic online ed approbaziun
6. Rapport dalla cassiera e dils revisurs ed approbaziun dil quen
7. Propostas dallas commembras/dils commembers:
 - a)* Disc cumpact matematica
 - b)* Midada da num
 - c)* Di da romontsch da cuminonza
8. Orientaziuns
 - Presentaziun dil niev cudisch „Sigisbert en Rezia“
 - Niev collaboratur dalla LR per la Surselva
 - Dis da formaziun da romontsch el rom dils cuors da stad 2015 alla SAP
 - Inspecturat
9. Program da lavur ed approbaziun
10. Elecziuns
11. Fixaziun dalla contribuziun annuala
12. Varia

*Pert. a)

Sco igl ei enconuschent ha il cantun Grischun decidiu da translatar il niev mied da matematica per la scola primara els idioms.

Buca tuts san probablamein ch'il disc cumpact cun fegls da lavur e controllas da cumpetenzas ed ils exerchezis online vegnan translatai mo en rumantsch grischun.

Per part ein ils discs cumpacts vegni translatai gratuitamein dils translatur, per part mauncan els els idioms. Era leu nua ch'ei exista translaziuns els idioms ei la situaziun nunsurveseivla, perquei ch'ei dat buca in liug central dil qual ins sa retrer ellas.

Carin Cadruvi e Tarcisi Hendry fan perquei la suandonta proposta e supplicheschan da tractandar ella per mauns dalla radunonza generala:

**Mied da matematica 1. - 6. classa, disc cumpact
La CGRS pretenda dil cantun da realisar il mied da matematica 1.-
6. classa tuttina sco en rumantsch grischun. Quei vul dir ch'el
procura denter auter era per la translaziun dil disc cumpact els
idioms.**

*Pert. b)

Il num „Conferenza generala romontscha sursilvana“ (CGRS) ei magari grevs e stentus da pronunziar. Ina midada fuss era indicada en vesta ad in logo ch'ei en elaboraziun.

**La suprastonza dalla CGRS propona da midar „Conferenza
generala romontscha sursilvana“ (CGRS) en „Conferenza generala
sursilvana“ CGS.**

*Pert. c)

Las suprastonzas dalla treis conferenzas romontschas han discussiunau la damonda schebein ins lessi realisar el decuors dils proxims onns in di da romantsch da cuminonza. Las treis suprastonzas savessen s'imaginar fetg bein far quei. U gia l'auter onn, ni el decuors dils proxims onns, priu ch'ins anfli in bien termin, in bien liug ed in bien cuntegn.

**La suprastonza dalla CGRS propona da realisar el decuors dils
proxims onns in Di da romantsch dallas treis conferenzas
romontschas, priu ch'ins anfli bunas cundiziuns.**